ПЕРЕКЛАД АНГЛІЙСЬКИХ СУЧАСНИХ ФІЛЬМОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Інна Марцінковська
студентка факультету філології і журналістики
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м.Тернопіль, Україна

Світлана Кулик
кандидатка наук з соціальних комунікацій, викладачка
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюкам
м. Тернопіль, Україна

У контексті фільму назва часто відтворює закодованість режисерського задуму сюжету. За допомогою оригінального фільмоніма можна зробити фільм більш унікальними, ідентичними. Будучи невід'ємним елементом кінофільму, оніми формують його ідейну спрямованість, сприяють створенню особливих асоціацій та конотацій. Саме в такий спосіб вони репрезентують індивідуально-авторський стиль режисера, відтворюють сюжетне, проблемне, історичне та культурне подієве тло. Крім цього, назви фільмів розкривають приховану суть героїв і складають основу для створення системи прихованих і явних зв'язків між ними. Назви фільмів є найбільш експресивним та інформативним засобом, коли глядач вперше знайомиться з певною кінострічкою.

Сьогодні назви стали предметом дослідження багатьох науковців. Проблему перекладу літературних назв досліджували Д. Єрмоліч, С. Мармаріду; серед українських дослідників – Ю. Карпенко, Є. Отін та ін. У доробку К. Норд висвітлено функціонування назв книг у дитячій літературі. Іноземні назви книг, фільмів та серіалів досліжували як закордонні, так і українські науковці. Переклад власних імен героїв фільмів висвітлено у дослідженнях Т. К. Кідер, аналіз характеристичних імен героїв серіалів розкрито у роботі Є. Магазаніка. Тим не менш, назви фільмів у перекладацькому аспекті простору серії романів об'єктом дослідження ще не були.

Власні назви фільмів є важливою складовою кожної кінострічки, вони відтворюють ідейний зміст, асоціюються з сюжетними подіями, героями тощо. Надзвичайно важливо обрати правильні стратегії для перекладу назв американських фільмів, які на сьогоднішній день є дуже актуальними серед українців. Однак відсутність праць, присвячених всебічному вивченню власних назв фільмів та прийомів їхнього перекладу, зумовлюють актуальність теми пропонованого дослідження.

В українському культурному середовищі є велика кількість американських та англійських фільмів. На нашу думку, надзвичайно важливо правильно відтворити переклад назв, підібравши відповідник в українській мові, який розкривав би специфіку фільму так само, як і оригінальний фільмонім. Важливим аспектом вивчення назв фільмів є розуміння основних процесів їх підбору, аналіз семантики, можливості перекладу іноземними мовами. Фільмонім є дуже важливою складовою, адже він викликає у глядача перше враження. За результатами теоретичного дослідження, можна сказати, що назва фільму повинна бути коротка та влучна. В такому випадку вона легко запам'ятовується та передає головні сюжетні мотиви, стосується персонажів, проблем, які порушується у фільмі тощо [3, с. 104].

Надзвичайно важливо правильно відтворити переклад назв американських та англійських фільмів, підібравши відповідник в українській мові, який розкривав би специфіку фільму так само, як і оригінальний фільмонім. Перекладачі використовують різні тактики та стратегії перекладу, для того, щоб зробити кінофільмів наближеними до оригіналу. Н. Грінченко виділяє такі принципи перекладу: подібності (транскрибування), графічної подібності (метод транслітерування), обліку внутрішньої форми (метод калькування), етимологічної відповідності (метод транспозиції), адаптації до граматичної системи мови перекладу (морфограматичної модифікації), історичної позиції (традиційний відповідник) [1, с. 121]. Крім цього, науковиця стверджує, що існує три стратегії перекладу назв кінофільмів: «прямий переклад (застосовується у тих випадках, коли у назві фільму відсутні культурно-специфічні компоненти), трансформація (може бути зумовлена як суто мовними, так і соціокультурними факторами) та повна заміна назви фільму (переклад культурно-специфічних компонентів – ідіом, метафор, сленгу, інтертекстуальних відсилок) [1, с. 122].

Підхід до передачі назв кінофільмів різниться від загальних принципів відтворення власних назв. Значеннєва та емоційна інформація, яка міститься в фільмонімах, має бути виявлена. Назва кінофільму вимагає від читача як оригіналу, так і перекладу розуміння внутрішньої форми і сприйняття сюжету, особливостей фільму тощо. Тому більшість назв підлягають відтворенню; транскрипцією не можна передати внутрішню форму, оскільки назва втратить свою значущість і не виконає відведену йому автором роль. Проблемою перекладу є те, що при передачі імені чи назви іншою мовою більшість таких властивостей втрачається.

Вважаємо, що доцільно проаналізувати стратегії перекладу назв сучасних кінофільмів. У перекладознавстві терміном «стратегія» позначають шлях від вибору тексту для перекладу до повної передачі його засобами іншої мови. Стратегію визначають як усвідомлений план вирішення конкретної перекладацької проблеми, яка виникає під час перекладу тексту або його фрагмента, одночасно акцентується увага на

свідомому характері перекладу, на відміну від нестратегічних процесів [4, с. 158].

У перекладацькій практиці виділяють такі способи перекладу:

1) транскрибування – передача звуків мови оригіналу відповідними знаками вихідної мови;

2) практичне транслітерування – точна передача знаків однієї мови відповідними знаками іншої;

3) калькування – це буквальний переклад з метою максимального збереження оригінальної семантики;

4) транспозиція – заміна елемента на адаптований для цільової аудиторії аналог [4, с. 159].

Варто зазначити, що часто у практиці перекладу фільмонімів використовують калькування, адже при такому перекладі можна точно передати зміст назви і адаптувати її під іншу мову. Цей спосіб переважає під час перекладу назв кінофільмів, адже допомагає зберегти семантику назви та уникнути поверхневого розуміння глядачем.

У вибірці виявлено такі назви, перекладені за допомогою принципу калькування: *«Beautiful Disaster» («Моє прекрасне нещастя»), «Godzilla x Kong: The New Empire» («Годзіла та конг. Нова імперія»), «Ghostbusters: Frozen Empire» («Мисливці за привидами. Крижана імперія»), «Бджоляр» («The Beekeeper»), «Нічний заплив» («Night Swim»), «Королівство планети мавп» («Kingdom of the Planet of the Apes»), «Мадам Павутина» («Madame Web»), «Мисливці за привидами. Крижана імперія» («Ghostbusters: Frozen Empire»), «Пять ночей у фреді» («Five Nights at Freddy's»).*

Варто зазначити, що цей принцип перекладу допомагає зрозуміти значення назви кінофільму на такому ж рівні, як розуміють англомовні глядачі. Крім цього, іншомовні аналоги назв допомагають врахувати культурні особливості авдиторії для кращого сприйняття фільмоніма та інформації, закодованої у ньому. На нашу думку, у перекладацькій практиці принцип калькування допомагає якнайкраще адаптувати власні назви.

Транскрибування дозволяє точно відтворити звучання назви, але при цьому сенс назви може втратитись. Варто зазначити, що цей принцип перекладу застосовується для складних та оригінальних назв, придуманих автором фільму. Зрозуміло, що для оригінального фільмоніма надзвичайно важко підібрати відповідник, який би розкривав його значення. Фактично, під час перекладу таких назв кінофільмів, перекладачі часто не можуть розкодувати значення власних назв, тому передають їх знаками мови перекладу. Слід зазначити, що усі такі назви мають семантичне навантаження. Тим не менш, їхнє значення часто можна зрозуміти тільки після перегляду кінострічки. Перевагою транслітерації є її надійність [5, с. 216].

У вибірці виявлено такі назви, перекладені за допомогою принципу транслітерації: *«Дюна» («Dune»), « Аргайл» («Argyle»).* Крім цього, деякі назви можуть бути перекладені за допомогою поєднання транскрибування

та калькування: *«Avatar. The Way of Water» («Аватар. Шлях води»).* Вважаємо, що транскрибування доцільно використовувати тоді, коли автор використовує назву, що позначає щось малознайоме, і зрозуміле носіям мови-перекладу, перекладач передає лише його звукову оболонку. Змістовна сторона слова розкривається тільки через контекст. Тим самим перекладач уникає тлумачення нового поняття і пов'язаного з цим ризику невірної інтерпретації. Недолік транслітерації як перекладацького прийому полягає у нездатності розкрити зміст нового поняття, або зміст буде зрозумілим лише приблизно.

У вибірці виявлено такі назви, перекладені за допомогою принципу транспозиції: *«Inside Out 2» («Думками навиворіт 2»), «Miller's Girl» («Фаворитка Міллера»), «The First Omen» («Омен: початок»).* Як бачимо, досить часто перекладачі додають міняють лексеми у назвах кінофільмів при перекладі. На мою думку, це пов’язано з тим, що вони прагнуть зробити назву більш зрозумілою та інформативною.

Повна адаптація – це принцип перекладу, який передбачає зміни лексичного складу при перекладі. Як правило, такий переклад часто використовується для адаптації культурних особливих компонентів – прислів’їв, ідіом, діалектизмів, метафор, сленгу, історизмів, інтертекстуальних відсилок, які не можуть бути перекладені чи замінені на основі виключно лінгвістичних елементів, оскільки мають передавати певну екстралінгвістичну функцію певної ідіоми. Такий тип перекладу потребує особливої майстерності, оскільки в даній ситуації перекладач не може застосувати простого перекладу, позатекстові посилання або примітки, які дають найбільш повне уявлення значення фільмоніма.

У вибірці виявлено одну таку назву, перекладену за допомогою принципу повної адаптації: *«Anyone But You» («Люблю тебе ненавидіти»).* На нашу думку, адаптовані фільмоніми добре сприймаються іншомовною авдиторією глядачів. До прикладу, якщо розглядати назву кінофільму *«Anyone But You»,* яка має дослівне значення *«кожен окрім тебе/кожен, але не ти»,* то вона не здатна сама по собі зацікавити глядача і не відграє інформативної функції. Українська адаптація є більш естетичною та цікавою, адже інформує глядача про сюжет – *«Люблю тебе ненавидіти».*

Отже, назви англомовних кінофільмів перекладаються за допомогою різних принципів перекладу. Це зумовлено тим, що кожен фільмонім має свою специфіку, семантичне навантаження, яке слід передати лексичними та стилістичними засобами мови. Варто зазначити, що при перекладі оригінальних назв кінофільмів, придуманих самим автором, найчастіше використовується метод транслітерації. Якщо слід передати культурні особливості чи назва є досить складною та незрозумілою для глядацької авдиторії, то використовується принцип повної адаптації. Крім цього, досить часто перекладачами використовуються принципи калькування та транспозиції, які дозволяють зробити фільмоніми більш інформативними.

Можна зробити висновок, що при перекладі фільмонімів варто найперше враховувати семантичне навантаження оригінальної назви. Це пов'язано з тим, кожен фільмонім має певне значення, яке несе певний інформаційний аспект для глядача, зацікавлюють його. При перекладі надзвичайно важливо передати значення назви.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грінченко Н. О. Стратегії адекватного перекладу назв англомовних кінофільмів, що містять культурно-специфічні компоненти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія».* Острог : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 1, березень. С. 121–123.

2. Зубар Л. С. Функції власних назв у творах українських письменників-фантастів. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки.* 2012. Вип. 31. С. 67–69.

3. Іваницька Н. Б. Англомовні фільмоніми в українському перекладі. *Перекладознавство.* Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету. Том 32 (71) № 4 Ч. 2. 2021. С. 103-110.

4. Клименко Т. А., Суїма І. П. Переклад назв кінофільмів як культурний феномен. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 33 (72) № 2 Ч. 1. 2022. С. 157-159.

5. Ребрій О. В. Системний підхід до вироблення стратегії перекладу. *Вісник ХНУ. Серія: Перекладознавство.* 2009. № 848. С. 215 -220.

(НЕ)МОЖЛИВІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Катерина Грицишин
студентка факультету іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Однією із ключових функцій художнього перекладу є естетична. Отже, завдання перекладача полягає не лише у передачі змісту, а й збереженні стилістичних особливостей першоджерела для забезпечення інтелектуально-емоційного задоволення читача. З огляду на все ширше використання штучного інтелекту в перекладацькій діяльності, доречним видається дослідження його можливостей у сфері художнього перекладу.

У своїй праці німецький філолог В. Беньямін зазначив, що завдання перекладача полягає в тому, щоб віднайти ідею в мові перекладу, яка